

לעלו נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
תנצב"ה

שקלא וטריא

סכום על דף היומי

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר
(משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

הידושין בט

האם פטורה: דכתיב כאשר צוה **אותו** אלהים - **אותו** קיולא אותה שרה.

אשכחן מיד, לאברהם, לדורות מנלן ?

תנא דבי ר' ישמעאל כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז, שיהא זרז ונוהג מיד ולדורות.

זירוז - וצו את יהושע וחזקוהו ואמצוהו,

מיד ולדורות דכתיב מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם.

מצות פדיון הבן

ופטר חמור תפדה בשה ואם-לא תפדה וערפתו כל בכור בנך תפדה ולא-יראו פני ריקם:

1. חיוב על האב: דכתיב כל בכור בנך תפדה.

2. חיוב על עצמו, כשהאב לא פדאו, תפדה קח - תפדה (קמץ תחת פ').

אם פטורה - למרות שאינה מצות עשה שהזמן גרמא:

דכתיב קי תפדה תפדה קי כל שמצווה לפדות את עצמו, מצווה לפדות את אחרים,

וכל שאינו מצווה לפדות את עצמו, אינו מצווה לפדות אחרים - ואינה חייבת לפדות

את עצמה כשגדלה: דכתיב תפדה תפדה כל שאחרים מצווים לפדותו מצווה לפדות

את עצמו וכל שאין אחרים מצווים לפדותו אין מצווה לפדות את עצמו - ולומדים

שאין אחרים מצווין לפדותו דאמר קרא כל בכור בנך תפדה בנך ולא בנותיך.

[עד כאן דף כט עמוד א']

דיני קדימה בפדיון הבן

תנו רבנן הוא לפדות, כשלא פדאו אביו, ובנו לפדות:

א. [רבנן] הוא קודם לבנו.

ב. רבי יהודה אומר בנו קודמו שזה מצותו על אביו וזה מצות בנו עליו.

עתה, מבאר הגמרא באיזה מקרה נחלקו, שהרי הכלל הוא שמצות שבגופו עדיף ואין

יתכן שרבי יהודה מקדים פדיון בנו לעצמו:

יש חמש סלעים בלבד: הוא קודם לבנו - מצוה דגופיה עדיפא.

נחלקו מתי שיש חמש משועבדים ביד לקוחות וחמש בני חורין:

ר' יהודה סבר מלוה דכתיב בתורה ככתובה בשטר דמיא. וכיצד נוהג :

בהני חמש פריק לבריה, ואזיל כהן וטריף ליה לחמש משועבדים לדידיה הואיל

והיה מחויב קודם שמכר קרקעותיו.

ורבנן סברי מלוה דכתיב באורייתא לאו ככתובה בשטר דמיא. והילכך מצוה

דגופיה עדיף.

פדיון בנו ועליה לרגל - מי קודם

ת"ר לפדות את בנו ולעלות לרגל:

א. [רבנן] פודה את בנו ואחר כך עולה לרגל - דאמר קרא כל בכור בנך

תפדה והדר לא יראו פני ריקם.

ב. ר' יהודה: אומר עולה לרגל ואח"כ פודה את בנו שזו מצוה עוברת וזו

מצוה שאינה עוברת.

ת"ר מנין שאם היו לו חמשה בנים מחמש נשים שחייב לפדות כולן - ת"ל כל

בכור בנך תפדה. למרות שבפטר רחם תלא רחמנא ופשוט שכל אחת פטר את רחם

אמו - מהו דתימא נילף בכור בכור מנחלה: מה להלן ראשית אונן אף כאן ראשית

אונן קמ"ל:

(1) משכו הדיוט חפץ של הקדש מהגזבר במנה ולא הספיק לפדותו דהיינו לתת את

הדמים לגזבר, עד שעמד במאתים : נותן מאתים שיתייקר ברשות הקדש - ונתן הכסף וקם לו.

(2) משכו הדיוט חפץ של הקדש מהגזבר במאתים ולא הספיק לפדותו עד שעמד במנה: נותן מאתים - שלא יהא כח הדיוט חמור מהקדש.

(3) פדאו, נתן את המעות, במאתים ולא הספיק למושכו עד שעמד במנה: נותן מאתים - ונתן הכסף וקם לו.

(4) פדאו במנה ולא הספיק למושכו עד שעמד במאתים: מה שפדה פדוי ואין נותן אלא מנה - לא אומרים לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש, ושישלם מאתים,

אטו הדיוט לאו במי שפרע קאי וכמו שהדיוט אינו יכול לחזור בו בלי קבלת מי שפרע,

כמו כן לא יחזור בו ההקדש?!

מתניתין

(1) כל מצות הבן על האב: אנשים חייבין ונשים פטורות,

(2) וכל מצות האב על הבן: אחד אנשים ואחד נשים חייבין.

(3) וכל מצות עשה שהזמן גרמא: אנשים חייבין ונשים פטורות,

(4) וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא: אחד האנשים ואחד הנשים חייבין.

(5) וכל מצות לא תעשה, בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא: אחד

האנשים ואחד הנשים חייבין חוץ מבל תקיף פאת הראש ובל תשחית

פאת זקן ובל תטמא למתים דכהנים [יתבאר לקמן (לה): דעת איסי, שגם בל

קרחה הן פטורות]

גמרא

(1) [משנה] כל מצות הבן על האב

מאי כל מצות הבן על האב ?

אילימא כל מצות דמחייב ברא למיעבד לאבא נשים פטורות,

(קושיא) והתניא איש אין לי אלא איש, אשה מניין? כשהוא אומר איש אמו ואביו

תיראו הרי כאן שנים.

(מסקנא) אמר רב יהודה ה"ק כל מצות הבן המוטלות על האב לעשות לבנו

אנשים חייבין ונשים פטורות. להלן רשימת המצוות:

ת"ר האב חייב בבנו: (1) למולו (2) ולפדותו (3) וללמדו תורה (4) ולהשיאו אשה. (5) וללמדו אומנות,

(6) וי"א אף להשיטו במים שמא יפרוש בספינה ותטבע ויסתכן אם אינו יודע לשוט.

רבי יהודה אומר כל שאינו מלמד את בנו אומנות כאילו מלמדו ליסטות מכיוון דאין

לו אומנות ילסטם הבריות להשיג פרנסתו : [עתה עד סוף דף לג ע"ב יתבאר כל הדינים הללו

בהרחבה]

על מי מוטל מצות מילה - אב / ב"ד / אדם עצמו / אם

וימל אברהם את-יצחק בנו בן-שמנת ימים כאשר צוה אותו אלהים:

1. אב: דכתיב וימל אברהם את יצחק בנו.

2. בית דין - כשלא מל האב: המול לכם כל זכר.

3. הוא עצמו, כשיגדל אם לא מלו אותו ב"ד: וערל זכר אשר לא ימול את בשר

ערלתו ונכרתה.

קט תוספות ד"ה ואיהו מנא לן דלא מיחייבה למיפרק נפשה דכתיב תפדה תפדה. ואם תאמר תיפוק ליה משום דכתיב כל בכור בנך תפדה דמשמע בנך ולא בנותיך ויש לומר דס"ד בכור בנך אב חייב לפדות ולא נקבה אבל הנקבה תפדה עצמה להכי איצטריך להאי קרא:

ק' התוס' ר"ד מבאר שאפילו למ"ד יש 'אם למקרא' הכא תפדה יתירה כתיב בפסוקים לעיל מזה.

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

קט תוספות ד"ה אותו ולא אותה. וא"ת למ"ל קרא תיפוק ליה דמצות עשה שהזמן גרמא הוא שנימול בשמיני ללידתו ונשים פטורות וי"ל כיון דמיום השמיני והלאה אין לה הפסק לאו זמן גרמא הוא וא"ת אכתי מ"ע שהזמן גרמא הוא דאין מלין אלא ביום כדאיתא בפרק הערל (יבמות דף עב.) וי"ל דאיתא כמ"ד התם דמילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום בין בלילה: ק"כ כפי גירסת רש"י.

הידושין בט

[עד כאן דף כט עמוד ב']

ללמדו תורה

אב חייב: דכתיב ולמדתם אותם את בניכם.
אם אב לא למדו מצות עליו ללמד את עצמו: דכתיב ולמדתם אותם.
האם אינה חייבת ללמדו:

דכתיב (קורין) ולימדתם - ולמדתם כל שמצווה ללמוד מצווה ללמד וכל שאינו
מצווה ללמוד אינו מצווה ללמד. ואינה מצווה ללמוד: דכתיב ולימדתם ולמדתם
כל שאחרים מצווין ללמדו מצווה ללמד את עצמו וכל שאין אחרים מצווין ללמדו
אין מצווה ללמד את עצמו.
ומנין שאין אחרים מצווין ללמדו? דאמר קרא ולמדתם אותם את בניכם ולא
בנותיכם.

מצות תלמוד תורה של עצמו או בנו - מי קודם

ת"ר הוא ללמוד ובנו ללמוד - כשאין סיפוק פרנסה לשניהם מי ילמד ומי יחזר אחר
הפרנסה?

א. [רבנן] הוא קודם לבנו.
ב. ר' יהודה אומר אם בנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו בנו קודמו.
כי הא דרב יעקב בריה דרב אחא: בר יעקב שדריה אבוא לקמיה דאביי. כי אתא
חזייה דלא הוה מיחדדין שמעתייה. א"ל אנא עדיפא מינך תוב את דאיזיל אנא.
הגמרא מספרת שהיה בית מדרש שלהם רחוק מן הישוב, ונמצאו שם מזיקין ורצה אביי
שרב אחא ילין בבית המדרש ומתוך חסידותו יעשה לו נס ויהרוג את המזיקין. לך,
הכריז לכל בני העיר שלא יזמינו אותו לביתם, כדי שיהיה מוכרח ללון בבית המדרש.
על בת ל' בההוא בי רבנן, אידמי ליה המזיקי כתינא דשבעה רישותיה נחש עם
שבע ראשים. רב אחא התחיל להתפלל כל כריעה דכרע נתר חד רישיה.
אמר להו למחר אי לא איתרחיש ניסא סכינתין סכנתם אותי.

לישא אשה וללמוד תורה - מי קודם

ת"ר ללמוד תורה ולישא אשה ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה. ואם א"ל לו בלא
אשה ישא אשה ואח"כ ילמוד תורה.
אמר רב יהודה אמר שמואל [לן] ק"י הלכה נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה - הוא
דיבר על אנשי מקומו, שהיו הולכים מבבל לארץ ישראל ללמוד תורה, והיו יכולים ללמוד בלי
הרהור ובלי שעול צורכי הבית יוטל עליהם.

ר' יוחנן [להו] אמר ריחיים בצאור ויעסוק בתורה - יעסוק בתורה קודם, איירי לגבי
בני ארץ ישראל, שהיו חוזרים לביתם בלילה, ואם היו נושאים נשים היו צרכי ביתם מוטל עליהם.

באיזה גיל חייב להשיא אשה

רב חסדא היה משבח לפני לרב הונא על אודות רב המנונא דאדם גדול הוא. א"ל רב
הונא לרב חסדא כשיבא לידך הביאיהו לידך.

כי אתא רב המנונא חזייה דלא פריס סודרא כדרך הנשואין. א"ל מאי טעמא לא
פריסת סודרא? א"ל דלא נסיבנא. אהדרינהו לאפיה מיניה א"ל חזי דלא חזית
להו לאפי עד דנסבת - רב הונא לטעמיה דאמר בן עשרים שנה ולא נשא אשה
כל ימיו בהרהור עבירה.

אמר רבא וכן תנא דבי ר' ישמעאל: עד כ' שנה יושב הקב"ה ומצפה לאדם מתי
ישא אשה. כיון שהגיע כ', ולא נשא אומר תיפח עצמותיו.

אמר רב חסדא האי דעדיפנא מחבראי דנסיבנא בשיתסר, ואי הוה נסיבנא
בארביסר, הוה אמינא לשטן גירא בעיניך הייתי מתגרה בו.

ק"י תוספות ד"ה הא לן והא להו. פי' בקונטרס בני בבל היו הולכין וגורסין משניות התנאים
בא"י ומתוך שלומדים חוץ למקומם אין צרכי הבית מוטל עליהם נושא אשה דהוה ליה בלא
הרהור ואח"כ לומד תורה הא להו לבני א"י הלומדים במקומם אם נושא אשה יהו כל צרכי הבית
מוטלין עליו ויבטלוהו וקשה לר"ת דמשמע דקאמר שמואל דנושא אשה תחלה כדי להיות בלא
הרהור ומוקי לה למילתיה בבני בבל א"כ אכתי איכא הרהור כיון שהולכים ללמוד חוץ למקומן
ועוד קשה אחר שנשא אשה היאך יצא חוץ למקומו ללמוד והלא הוא צריך לחזור אחר מזונות
אשתו ובניו... על כן נראה לר"ת איפכא דר' יוחנן דאמר ריחיים בצאור ויעסוק בתורה לבני
בבל דיבר שאינו יכול להניח אשתו וילך וילמוד תורה ועוד שהם עניים ושמואל דאמר נושא
אשה תחלה לבני א"י אמר שיכולים ללמוד במקומם וגם הם עשירים וטוב לו שישא אשה וילמוד
תורה בטהרה ומיהו פעמים שגם בני א"י היו יוצאים חוץ למקומם לבבל ללמוד תורה אלא חובם
היו לומדים במקומם ואין תימא אם שמואל שיהיה בבבל דמורה לבני א"י שהיו לפניו
תלמידים מבני א"י שהיה מדבר להם ור' יוחנן א"פ שהיה מא"י היה מדבר לתלמידים שלפניו